

INSTITUTUL DE CERCETĂRI JURIDICE, POLITICE ȘI SOCIOLOGICE
în procedură de fuziune prin absorbție cu
UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

CZU: 342.7:342.5(478) (043.3)

ENICOV Vadim

SECURITATEA JURIDICĂ A PERSOANEI
ÎN REPUBLICA MOLDOVA:
DIMENSIUNI CONSTITUȚIONALE

Specialitatea: 552.01 – Drept constituțional

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice

Autor:

Enicov Vadim

Conducător științific:

Costachi Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. Guceac Ion, academician, doctor habilitat în drept, profesor universitar (ICJPS)
2. Bârgău Mihail, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USEFS)

Componența Consiliului științific specializat:

1. Smochină Andrei, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar (ICJPS)
2. Guștiuc Andrei, secretar, doctor în drept, conferențiar universitar (ICJPS)
3. Arseni Alexandru, membru, doctor habilitat în drept, profesor universitar (USM)
4. Belecciu Ștefan, membru, doctor în drept, profesor universitar (AP „Ștefan cel Mare”)
5. Iacob Irina, membru, doctor în drept, conferențiar universitar (ISPCA)

Susținerea tezei va avea loc la 27 septembrie 2023, la ora 10.00, în ședința Consiliului științific specializat D 552.01-23-10 din cadrul Universității de Stat din Moldova, Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, cu adresa: mun. Chișinău, strada Academiei 3/2, sala nr.18.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității de Stat din Moldova, Biblioteca Științifică Centrală „Andrei Lupan” a Academiei de Științe a Moldovei, la Biblioteca Națională a Republicii Moldova și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare: <http://www.cnaa.md/>

Rezumatul a fost expediat la 19.08.2023.

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

Conducător științific:

Gheorghe Costachi, doctor habilitat în drept,
profesor universitar

Autor:

Enicov Vadim

CUPRINS:

CUPRINS.....	3
REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	8
Capitolul 1 – Analiza situației în domeniul securității juridice.....	8
Capitolul 2 – Dimensiuni constituționale ale securității persoanei	9
Capitolul 3 – Securitatea juridică ca factor de protecție a persoanei.....	16
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	25
BIBLIOGRAFIE.....	28
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI.....	30
ADNOTARE	33

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Începutul secolului XXI a marcat un interes sporit pentru asigurarea securității persoanei, a drepturilor și a libertăților omului. Au fost studiate diferite aspecte ale securității persoanei, fiind elaborate concepte noi. O particularitate distinctă a abordării contemporane a acestei probleme rezidă în recunoașterea priorității intereselor persoanei și a drepturilor omului în contextul securității.

Ignorarea dimensiunii securității persoanei de către autoritățile publice a generat mai multe tensiuni sociale și chiar revolte în masă, unul din exemple fiind revoluția Twitter din 7 aprilie 2009. Manifestările provocate de nemulțumirea oamenilor de rezultatele alegerilor din data de 5 aprilie a aceluiași an nu au avut un centru unic de comandă, ci s-au constituit dintr-o sumă de individualități indignate de încălcarea drepturilor lor și îndreptate spre apărarea acestor drepturi. Suntem ferm convinși că una dintre cauzele principale ale acelor evenimente a fost ignorarea sistematică și sistemică a drepturilor și a intereselor omului și cetățeanului, precum și corupția pătrunzătoare care o însoțește. Or, situația în care individul se încredințează de imposibilitatea garantării drepturilor sale prin metode legale – în primul rând prin alegeri democratice și corecte, în al doilea rând prin justiție echitabilă – devine explozivă: personalitatea nedreptățită se manifestă în stradă.

Atragem atenția asupra faptului că observatorii acreditați la alegerile parlamentare din 5 aprilie 2009, precum și raportul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, au adus calificări pozitive scrutinului și procesului de votare, dar sentimentul cetățenilor a fost unul invers. Acest sentiment l-au confirmat câteva organizații ale societății civile, printre care Asociația Promo-Lex, care au calificat scrutinul ca fiind incorect, parțial liber, cu posibilități de manipulare.

Atitudinea omului față de realitate devine uneori mai importantă decât realitatea. Curtea Europeană a Drepturilor Omului în nenumărate rânduri a subliniat că justiția trebuie să fie nu doar făcută, dar și vizualizată. Dreptatea este un sentiment fundamental al ființei umane, care îi formează atitudinea. Sentimentul nedreptății nu trebuie neglijat, el trebuie reparat.

Ne îngrijorează faptul că în Republica Moldova respectul pentru drepturile omului, ca proces de consolidare a legalității, nu a devenit un imperativ și nu a devenit durabil. Declarația Parlamentului din 08.06.2019 despre caracterul captiv al statului demonstrează univoc starea deplorabilă a securității. Societatea moldovenească iarăși a eșuat să asigure administrarea electorală credibilă, legalitatea și respectul drepturilor omului ca fundamente ale democrației. Iar slăbiciunile societății servesc drept teren fertil pentru unii indivizi criminali cu porniri autocrate.

Evident, problema securității persoanei, de rând cu eforturile de consolidare a ordinii de drept, devine una centrală și solicită o atenție sporită atât din partea mediului academic, cât și din partea autorităților publice. Garantarea și asigurarea securității persoanei trebuie văzute ca o menire fundamentală a ordinii de drept, dar nu ca una complementară securității statului, exclusivă propriei conservării și reproduceri. Devine clar că cea mai relevantă dovadă a eficienței statului va fi conturarea unei concepții clare a securității persoanei și promovarea unei politici eficiente de asigurare a acesteia.

Securitatea juridică ca și concept se încadrează perfect în efortul de consolidare a stabilității de securitate. Securitatea juridică este o expresie indiscutabilă a drepturilor omului și a încrederii cetățeanului în dreptate, cu legi clare și previzibile, reguli echitabile și aplicare uniformă. Totodată, securitatea juridică a persoanei nu trebuie confundată cu principiul securității juridice, acestea fiind categorii diferite. În lucrarea de față ne propunem să cercetăm dacă principiul securității juridice poate evolua în dreptul la securitate juridică ca un drept constituțional, de rând cu altele, cum ar fi dreptul la viață sau dreptul la un proces echitabil.

Scopul lucrării. Având în vedere toate aceste aspecte ale securității persoanei, ne-am propus, în cadrul proiectului de cercetare doctorală, să contribuim la dezvoltarea și fundamentarea conceptului securității juridice a persoanei prin prisma categoriilor de securitate, securitate a persoanei și securitate juridică, urmărind elucidarea esenței, conținutului și particularităților acesteia, precum și la identificarea soluțiilor de optimizare a cadrului normativ în domeniu. În acest sens, sunt necesare evaluarea reglementărilor constituționale ale principiului securității juridice, relevarea normelor ce susțin principiul securității juridice și identificarea lacunelor constituționale în protejarea securității juridice a persoanei.

Obiectivele de cercetare pe care le-am formulat spre realizarea scopului propus:

- să evaluăm gradul de cercetare științifică a categoriilor de securitate, dreptul persoanei la securitate, securitate juridică, cu scopul de a elucida cele mai valoroase studii în materie și a configura direcțiile de cercetare ale propriului studiu;
- să analizăm dimensiunile constituționale ale securității și ale persoanei ca subiect al securității constituționale, pentru a elucida conotația juridică a securității, a contura sectorul de securitate al Republicii Moldova și a reliefa securitatea persoanei ca domeniu distinct al acestuia; să argumentăm existența dreptului persoanei la securitate și a securității constituționale a acesteia;
- să abordăm securitatea juridică ca factor de protecție a persoanei și să evaluăm reglementările constituționale ale securității juridice, urmărind prin aceasta argumentarea necesității și a valorii siguranței dreptului, a esenței și a conținutului securității juridice ca principiu

fundamental al ordinii de drept și garantarea acestuia în legislația națională și în jurisprudența națională și europeană; să fundamentăm și să formulăm propuneri de completare a reglementărilor constituționale ale principiului securității juridice.

Ipoteza de cercetare. Ipoteza de cercetare rezidă în posibilitatea reglementării constituționale a securității juridice a persoanei în Republica Moldova prin prisma categoriilor de securitate, securitate a persoanei și securitate juridică. Principala problemă științifică pe care ne propunem să o soluționăm este fundamentarea teoriei securității persoanei pe două categorii distincte: siguranța persoanei ca principiu constituțional și securitatea juridică a persoanei ca drept constituțional – garantat de principiul securității juridice, ambele categorii necesitând o consacrare expresă la nivel constituțional.

Sinteza metodologiei de cercetare este formată din metodele de cercetare științifică utilizate cel mai frecvent în materia juridică, printre care menționăm: metoda logică, metoda comparativă, metoda interpretativă, metoda sistemică, metoda istorică, metoda observației, metoda documentării.

Suportul doctrinar al cercetării este format din cele mai relevante studii în materie, semnate de cercetătorii:

- ✓ autohtoni, precum: Costachi Gh., Guceac I., Balmuș V., Cușnir V., Cârnaț T., Iacob I., Pântea Iu., Juc V., Smochină A., Sprincean S., Albu N., Guștiuc A., Cauia Al., Poalelungi M., Aramă E., Buga L., Frunză Iu., Mocanu I., Baltag D., Nichifor R., Varzari V., Popa V., Rusnac A., Afanas N., Țurcan S., Ungureanu V., Zaporojan V. și alții;
- ✓ din România, precum: Boar A., Costaș C., Danileț C., Deceanu I., Duminică R., Frolu S., Marian N., Neag M., Coman D., Popescu R.M., Popescu I., Safta M., Silași Gr., Simina O.L., Stoicescu R., Stângu L. și alții;
- ✓ din Ucraina și Federația Rusă, precum: Ардашев А.И., Галузин А.Ф., Зеркалов Д.В., Калина Е.С., Колоткина О.А., Кутьин Н.Г., Родачин В.М. etc.;
- ✓ din alte țări Europene, precum: Vidal Naquet A., Terré F., Portier P., Piris J.-C., Meunier-Bofta M., Mathieu B., Leclerc H., Lambert P., Lambert E., Gauchet M., Fromont M., François L., Foessel M., Calmes S., Boulois X.D. și alții.

Baza empirică pentru realizarea cercetării a fost valorificată printr-o serie de acte politice și legislative, acte juridice naționale și europene, constituțiile mai multor state, precum și jurisprudența instanțelor europene și naționale.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute este confirmată prin faptul că s-a reușit o abordare cuprinzătoare a aspectelor ce țin de securitatea juridică a persoanei ca domeniu de securitate și ca obiect al securității constituționale, care a condus la cunoașterea integrată a temei și în rezultatul căreia: s-a conturat în linii generale teoria securității persoanei; s-au clarificat conceptele de securitate și de securitate constituțională; s-a argumentat statutul securității persoanei ca principiu constituțional în detrimentul recunoașterii dreptului persoanei la securitate; s-a precizat conținutul categoriei de securitate juridică a persoanei.

Semnificația teoretică. Rezultatele științifice obținute contribuie substanțial la dezvoltarea teoriei securității, a teoriei dreptului constituțional și a teoriei securității juridice, respectiv consolidarea securității persoanei. Așadar, lucrarea de doctorat poate servi drept sursă utilă pentru viitoarele cercetări în domeniu.

Valoarea aplicativă. Sub aspect aplicativ, teza furnizează idei importante și propuneri pentru consolidarea respectării drepturilor omului, fortificarea reglementărilor de securitate, precum și a reglementărilor de securitate juridică. De asemenea, rezultatele obținute pot fi folosite ca suport pentru recunoașterea și promovarea unei noi discipline de studiu – *teoria securității persoanei*, mai ales în învățământul superior.

Publicații. Principalele rezultate științifice obținute au fost publicate într-o voluminoasă culegere de studii științifice la tema tezei, în 11 articole științifice publicate în reviste științifice de profil, 7 comunicări științifice prezentate în cadrul unor importante forumuri științifice naționale și internaționale, 5 studii distincte de politici publice, realizate și formulate în cadrul Institutului de Politici Publice.

CONȚINUTUL TEZEI

Sumarul capitolelor tezei. Pornind de la scopul cercetării și obiectivele trasate, lucrarea a fost structurată în: introducere, un capitol introductiv, compartimente de bază – două capitole, concluzii și recomandări, bibliografie și o anexă.

Introducerea cuprinde o argumentare a actualității și a importanței subiectului abordat, scopul și obiectivele cercetării, suportul metodologic, doctrinar și normativ, noutatea științifică a cercetării, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării.

Capitolul 1 – Analiza situației în domeniul securității juridice – este consacrat analizei lucrărilor publicate la subiectul tezei de doctorat în vederea aprecierii gradului de cercetare a acestuia și identificării aspectelor ce necesită a fi dezvoltate în continuare.

În funcție de aspectele abordate în doctrina autohtonă și în cea străină, precum și de direcțiile principale de cercetare identificate, capitolul a fost structurat în două compartimente distincte: în primul sunt analizate lucrările ce dezvoltă problema securității și a securității juridice a persoanei ca domenii ale cercetării științifice, iar cel de-al doilea – lucrările ce abordează nemijlocit conceptul juridic al principiului securității juridice.

Insuficiența reglementărilor legale în domeniul securității poate fi demonstrată prin analiza sumară a actelor legislative din domeniu. Un act normativ de bază este Legea securității statului, nr. 618/1995 [1], în care este prevăzut că securitatea statului este parte integrantă a securității naționale. Prin securitate a statului se înțelege „protecția suveranității, independenței și integrității teritoriale a țării, a regimului ei constituțional, a potențialului economic, tehnic, științific și defensiv, a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei împotriva activității informative și subversive a serviciilor speciale și organizațiilor străine, împotriva atentatelor criminale ale unor grupuri sau indivizi aparte”. Menționăm, între altele, că legea nu acordă atenție protecției cetățeanului de abuzul autorităților publice, inclusiv sub aspectul legilor calitative, aplicate uniform.

Legea stabilește o serie de competențe autorităților publice supreme în domeniul asigurării securității statului, precum: Parlamentul, Șeful statului și Guvernul. De rând cu aceste autorități, Legea prevede organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Securitate ca „organ consultativ ce analizează activitatea ministerelor și departamentelor în domeniul asigurării securității naționale și prezintă recomandări Președintelui Republicii Moldova în probleme de politică externă și internă a statului”. Având competențe în domeniul asigurării securității naționale, Consiliul

Suprem de Securitate se preocupă de probleme ce țin de: securitatea de stat, securitatea publică, securitatea militară, economică, ecologică și alte probleme de importanță majoră. [2]

Este de subliniat că „Consiliului Suprem de Securitate este un element-cheie în sistemul de asigurare a securității naționale, care are misiunea de planificare, elaborare și integrare a politicilor interne, externe și militare. Fiind un organ suprem și specializat de securitate a statului, rolul Consiliului nu poate fi subestimat. Consiliul Suprem de Securitate este menit să asigure coordonarea procesului de implementare a politicilor, să sprijine Șeful statului, Președintele Republicii Moldova în luarea unor decizii-cheie în domeniul securității naționale, să asigure examinarea celor mai stringente probleme de moment sau a programelor de dezvoltare strategică.”. Vom memora rolul activ de care dispune Consiliul de Securitate în formarea cadrului de securitate.

Generalizând aspectele analizate în primul capitol, ținem să subliniem faptul că, în doctrina autohtonă problema securității, a dreptului persoanei la securitate și a securității juridice a persoanei este puțin studiată în raport cu alte medii academice. Acest fapt justifică necesitatea și importanța studiului realizat în cadrul proiectului de cercetare doctorală. Or, contribuția savanților europeni sau din regiune în aceste domenii nu poate înlocui necesitatea dezvoltării doctrinei proprii, ținând cont de baza normativă, de istoricul și realitățile locale.

În ce privește actualitatea unui astfel de studiu, aceasta este confirmată în cea mai mare parte de starea precară a securității, motivată de carențele și lacunele cadrului constituțional și normativ, de insuficiența reglementărilor de securitate în stat, precum și de lipsa unei concepții clare a securității persoanei în cadrul acestora.

Principala problemă științifică pe care ne propunem să o soluționăm prin atingerea scopului stabilit este fundamentarea teoriei securității persoanei pe două categorii distincte: siguranța persoanei ca principiu constituțional și securitatea juridică a persoanei ca drept constituțional – garantată de principiul securității juridice, în vederea consolidării securității persoanei. În opinia noastră, ambele categorii necesită consacrare expresă la nivel constituțional.

Capitolul 2 – Dimensiuni constituționale ale securității persoanei – reprezintă un compartiment de bază al cercetării realizate, întrucât este axat pe clarificarea conotației juridice a securității persoanei, pe conturarea cadrului de securitate al Republicii Moldova, precum și pe identificarea securității persoanei ca subiect și dimensiune distinctă a securității constituționale. Pentru clarificarea acestor aspecte, capitolul este structurat în trei paragrafe corespunzătoare, fiind finalizat cu un paragraf consacrat sintezei la capitol.

Referindu-ne la conținutul conceptului securității umane, vom reitera relevanța Raportului Național al Dezvoltării Umane, Moldova, 1999, în care se menționează că „securitatea umană implică de obicei condiții în care oamenii își pot exercita opțiunile în siguranță și libertate, fără teama că oportunitățile de care se bucură astăzi vor fi pierdute sau retrase mâine. Securitatea înseamnă că beneficiile pe care le-au atins oamenii în extinderea oportunităților lor și perfecționarea capabilităților sunt protejate de aranjamentele curente sociale, economice și politice”. Altfel spus, „securitatea se bazează pe o acceptare socială largă – bazată pe instituții stabile – a drepturilor și obligațiilor oamenilor” [3, p. 15]. De asemenea, în contextul asigurării securității statului, securitatea persoanei se referă la obligația respectării drepturilor și libertăților omului. [4], [5], [6]

Este de menționat că sectorul de securitate cuprinde multiple aspecte ale activității umane, inclusiv activitatea economică, socială și altele, sub aspectul de protecție a acestora și asigurare a dezvoltării durabile. Din acest motiv, sunt posibile clasificări ale domeniilor de securitate pe diferite criterii.

În continuare vom dezvolta elementele enunțate ale securității persoanei prin prisma prevederilor Strategiei securității naționale a Republicii Moldova [7], în accepțiunea valorilor protejate, gradându-le conform influenței fiecăruia asupra stării de securitate. Denumirile și gradarea rezultă din percepția și opinia noastră, care ne va ajuta să apreciem în ce măsură sistemul național de securitate dezvoltă, garantează și asigură securitatea persoanei.

1. Securitatea politică – „posibilitatea de a trăi în societatea care recunoaște drepturile fundamentale ale omului (protecția acestora)”. Amenințările la adresa securității politice se caracterizează prin „persecuții politice, tortură sistematică, rele tratamente, represiunea persoanelor și a grupurilor de către stat, controlul ideologiei și al informațiilor”.

În acest context, Strategia pune accentul doar pe stabilitatea politică, care presupune „necesitatea implementării normelor europene de dialog constructiv între formațiunile politice, în special între cele implicate în procesele electorale, în scopul depășirii blocajelor care ar putea genera instabilitate politică” [7]. Din punctul nostru de vedere, este destul de evident decalajul dintre securitatea politică a persoanei ca un concept „internațional” și asigurarea stabilității politice ca direcție a politicii de securitate a Republicii Moldova. Prin urmare, cu referire la securitatea politică, Strategia urmează a fi completată în vederea asigurării securității persoanei față de asuprire, persecuție, represiune, parvenite din partea statului, chiar dacă asemenea pericole nu caracterizează ordinea de drept. În evoluția sa negativă, evenimentele anilor 2009 și 2019

demonstrează slăbiciunea sistemului politic moldovenesc, care poate degrada rapid la autoritarism, poate provoca revolte sociale și confruntări violente.

2. Securitatea economică a statului și a persoanei este văzută ca starea de asigurare a oamenilor cu un câștig sau un venit suficient pentru satisfacerea necesităților lor vitale, inclusiv venitul minim garantat. Asigurarea securității economice a persoanei este imposibilă fără securitatea economică a întregii comunități, implicit a statului, fiindcă economia este cooperare. La evaluarea factorilor ce amenință securitatea economică, prioritari sunt indicii de șomaj – unul dintre principalii indicatori ai securității economice a omului.

Potrivit Strategiei securității naționale a Republicii Moldova, „securitatea economică reprezintă o parte componentă indispensabilă a securității naționale. Astfel, acțiunile autorităților administrației publice centrale vor fi orientate spre crearea unor condiții interne și externe care să asigure independența economiei naționale, o creștere economică durabilă, satisfacerea necesităților statului și ale cetățenilor, combaterea sărăciei, competitivitatea pe piețele externe”. Din punctul nostru de vedere, legiuitorul prezintă destul de vag securitatea economică a persoanei, practic ignorând asemenea amenințări precum șomajul și migrarea forțată, care afectează destul de grav bunăstarea și nivelul de trai al persoanei.

3. Securitatea militară se asigură prin mijloace militare de către Forțele Armate. Acestea au misiunea apărării independenței, integrității teritoriale și suveranității statului; participarea la operații internaționale de pacificare; acordarea de sprijin autorităților civile în situații de criză [7, p. 15]. Strategia securității naționale conține un șir de obiective și sarcini specifice instituțiilor militarizate ale statului. Buna funcționare a componentei militare a securității naționale tradițional este primordială pentru existența națiunii și, implicit, a persoanei. Anterior am argumentat că rolul componentei militare în ultimele decenii scade în toată lumea, cedând teren dezvoltării economice, stabilității politice și cooperării interstatale reciproc avantajoase. Tot în acest context se înscriu și eforturile conjugate de integrare regională și creștere a rolului organizațiilor mondiale. Înseși efectele globalizării reduc drastic aplicabilitatea intervenției armate. Cel puțin așa ar trebui să fie o abordare rațională a dezvoltării globale.

Însă, atacul armat al Federației Ruse asupra Ucrainei în iarna anului 2022 a readus capacitatea militară a statelor pe agenda imediată de asigurare a securității. Regimul dictatorial a demonstrat că, fără mecanisme de guvernare democratică prin control, limitări și balanțe, derapajele duc inevitabil spre crime instituționalizate și războaie sângeroase. Evenimentele tragice din Ucraina au reactualizat importanța păstrării păcii prin forța militară, iar alianța militară

interguvernamentală a redevenit opțiunea de supraviețuire pentru multe state europene. Considerăm că lecția privitoare la legătura cauzală dintre regimurile autoritare și agresiunile militare armate încă urmează a fi învățată de umanitate. Studiile ample vor trebui să examineze eficiența organismelor internaționale în fața pericolului nuclear din partea dictatorilor; justificarea cooperării internaționale, inclusiv comerciale, cu regimurile nedemocratice; răspândirea tehnologiilor avansate în afara statelor cu mecanisme de control democratic eficient.

4. Securitatea fizică sau personală presupune „libertatea și protecția persoanei față de amenințările și violența fizică” [8]. Dincolo de această definiție formulată în Raportul de dezvoltare umană al Organizației Națiunilor Unite din anul 1994 [8], în doctrină sunt enunțate următoarele amenințări la adresa securității personale: „accidentele și catastrofele naturale și cele tehnogene; riscul accidentelor la locul de muncă, în transport, acasă; mortalitatea cauzată de accidentele rutiere; creșterea nivelului criminalității etc. În același timp, merită atenție asemenea amenințări precum violența statului (tortura fizică, munca forțată în zone de pericol sporit pentru viață și sănătate etc.), violența asupra copiilor și femeilor și altele.

5. Securitatea informațională sau cibernetică este un fenomen relativ nou, apărut odată cu dezvoltarea vertiginoasă a tehnologiilor informaționale în ultimele câteva decenii. Tehnologiile noi, mobilitatea, internetul și accesibilitatea dispozitivelor digitale, au provocat o adevărată explozie informațională. Incontestabil, informația a oferit nenumărate beneficii întregii omeniri și fiecărui individ în parte, animând creșterea nivelului de viață și a calității în mai toate domeniile de activitate umană. Dar, pe lângă beneficii, au luat amploare anumite tehnici și procedee dăunătoare, care pot și trebuie să fie contracarate.

6. Securitatea medicală sau securitatea ocrotirii sănătății reprezintă „protecția omului față de riscurile de îmbolnăvire, altfel spus posibilitatea de a trăi într-un mediu sigur pentru sănătate, accesibilitatea serviciilor medicale (libertatea relativă față de îmbolnăviri și contaminări)” [8]. Amenințările securității ocrotirii sănătății cuprind condițiile nefavorabile de viață: alimentație necorespunzătoare, condiții de muncă nocive, venituri mici și instabile, sărăcia și accesul redus la serviciile medicale eficiente. În același timp, riscuri majore pentru sănătate prezintă poluarea mediului înconjurător.

Anul 2020, odată cu declanșarea pandemiei Covid-19, a sporit brusc conștientizarea importanței securității medicale. A explodat interesul acordat de societate, de autoritățile publice și de persoanele particulare asigurării sau recuperării sănătății, cercetărilor științifice în domeniul medicinei și rezultatelor acestora. Au crescut vertiginos investițiile financiare în aceste domenii

de activitate, fiind susținute de nevoia unor soluții rapide și durabile. Deși, cerințele de „rapid” și „durabil” rar sunt compatibile. Apreciem ca fiind justificată atenția acordată acestor dimensiuni ale securității persoanei, iar statul trebuie să asigure suportul legal necesar bunei funcționări a domeniului și protejării acestuia.

7. Securitatea socială sau societală și culturală presupune dezvoltarea coeziunii sociale, susținerea persoanelor defavorizate, a toleranței și a respectului reciproc. Într-o societate incluzivă și tolerantă fenomenele criminale au mai puține șanse de răspândire.

În opinia noastră, formula folosită de legiuitor pentru a garanta securitatea persoanei în conținutul Strategiei securității naționale a Republicii Moldova este una prea generală și departe de a fi suficientă și efectivă. După cum s-a putut observa din cele expuse mai sus, practic fiecare dimensiune a securității expusă în Strategie este afectată de curențe și necesită completări substanțiale. În special, probabil cea mai mare lacună admisă de legiuitor rezidă în omiterea garantării securității persoanei, atât la nivelul Strategiei, cât și la nivelul întregului sistem legislativ, aspect ce va fi reflectat în capitolele următoare.

În acest context trebuie să repetăm că un important component al securității persoanei în Republica Moldova constă în obligația respectării drepturilor și libertăților omului în contextul asigurării securității statului. Astfel, potrivit art. 7 din Legea securității statului, nr. 618/1995 [1], „respectarea și ocrotirea drepturilor și libertăților omului constituie una dintre îndatoririle principale ale statului; activitatea de asigurare a securității statului nu poate leza drepturile și libertățile legitime ale omului”.

În concluzia cercetării acestui subiect, ținem să subliniem că, în prezent, Republica Moldova se dezvoltă potrivit standardelor recunoscute la nivel internațional, inclusiv în materia drepturilor omului. Dar, în pofida consacării la nivel constituțional și legislativ a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, precum și a altor valori democratice, lipsește o concepție clară a securității persoanei, care să prevadă protecția persoanei față de diferite amenințări și pericole, prin aceasta garantându-se dezvoltarea liberă și durabilă.

Finalmente, subliniem că în Republica Moldova nu există o concepție clară și completă a securității umane ca parte componentă a securității și ca dimensiune distinctă a securității naționale. Acest fapt influențează considerabil eficiența protecției persoanei și a societății față de diferite pericole, amenințări și factori negativi ce pot să o afecteze și, fără îndoială, necesită a fi remediat.

Paralel cu abordarea detaliată, sub diverse aspecte, a unor asemenea concepte precum securitatea națională, securitatea statului, securitatea publică, cercetătorii se pronunță tot mai frecvent pentru identificarea unui segment distinct al securității – *securitatea constituțională*. Totodată, acest interes este provocat de ultimele evoluții în practica constituțională a Republicii Moldova de modificări și interpretări discutabile ale textului Constituției fără acordul forului suprem legislativ.

Ca rezultat al abordării valorii juridice constituționale a securității persoanei, generalizăm următoarele:

1. Nu susținem argumentarea din doctrina de specialitate a faptului că securitatea persoanei sub aspect juridic echivalează cu dreptul persoanei la securitate, chiar luând în considerare reglementarea expresă a acestui drept în legislația unor state. În opinia noastră, pentru recunoașterea existenței de sine stătătoare a acestui drept, este necesar mai întâi de stabilit concret conținutul acestuia mai ales sub aspectul dimensiunilor sale. În acest sens, este important de clarificat dacă dreptul persoanei la securitate se reduce în dreptul la securitate prin toate dimensiunile acesteia consacrate constituțional: securitatea socială, securitatea fizică și individuală, securitatea economică – ca fiind categorii constituționale. Sau, acest drept presupune ceva mai mult, înglobând și dimensiunile cuprinse de cadrul de securitate națională: securitatea politică, securitatea economică, securitatea militară, securitatea fizică, securitatea informațională, securitatea medicală, securitatea socială. În opinia noastră, un veritabil drept constituțional la securitate ar trebui să fie complet și să cuprindă toate dimensiunile securității, determinate sau nedeterminate la moment. Suplimentar, recunoașterea dreptului persoanei la securitate trebuie însoțită de conturarea clară și clarificarea instituției răspunderii juridice a statului și a altor persoane pentru încălcarea acestuia.

2. În condițiile în care toate aspectele enunțate nu vor fi realizate cumulativ, considerăm că nu putem apela un drept la securitate, cu atât mai mult un drept fundamental al persoanei la securitate. Altfel spus, până la crearea condițiilor enunțate, putem vorbi doar despre un drept la securitate declarativ, lipsit de mecanismul juridic necesar pentru realizarea, protecția și apărarea acestuia. În astfel de circumstanțe, optăm pentru recunoașterea securității persoanei ca fiind o valoare supremă în stat și un principiu constituțional, care trebuie să fie consacrate și garantate expres de Legea Supremă a statului – Constituția.

3. Pornind de la faptul că asigurarea securității naționale depinde în mare parte de cadrul legislativ al statului, care are ca obiectiv coordonarea mecanismelor, instrumentelor și instituțiilor

statului și ale societății în vederea asigurării securității naționale, scopul prioritar al teoriei generale a securității ar trebui să constea în elaborarea bazei teoretice necesare și în fundamentarea suportului juridic normativ al acestui proces. În general, susținem necesitatea consolidării eforturilor ce vizează perfecționarea continuă a cadrului teoretic, politic și normativ al sectorului de securitate al statului, pentru aceasta fiind necesare studii ample și complexe cu caracter științific în cadrul teoriei generale a securității naționale. Un pas important pentru realizarea acestui deziderat este analiza detaliată a principalelor dimensiuni ale sistemului de securitate al statului. Din analiza cadrului normativ în materie, putem desprinde ideea că securitatea statului și, implicit, securitatea națională se concentrează în principal pe componenta militară și pe pericolele legate de aceasta și într-o măsură limitată pe protecția persoanei și a drepturilor sale, protecția intereselor democratice ale societății. Aceasta este o abordare învechită a fenomenului de securitate, ce nu corespunde practicilor internaționale actuale și cerințelor societății. Iată de ce cadrul normativ în vigoare necesită amendamente substanțiale, menite să contureze caracterul contemporan și actual al sectorului de securitate al Republicii Moldova, cu delimitarea și garantarea clară a securității naționale, securității statului și securității persoanei.

4. Securitatea statului este un concept mai îngust decât cel de securitate națională, prin care se și deosebește de aceasta. Ca parte componentă a securității naționale, securitatea statului este strict reglementată de lege în ceea ce privește: sistemul de organe ce o asigură, atribuțiile acestora, principiile asigurării, amenințările la adresa securității statului, principalele direcții de activitate orientate spre asigurarea acesteia etc.. În pofida acestui fapt, securitatea statului nu poate fi redusă doar la reglementările din Legea-cadru citată mai sus, ci trebuie privită în complex cu securitatea societății și a persoanei, ca elemente ale securității naționale. Sub acest aspect, suntem de părerea că Strategia securității naționale a Republicii Moldova necesită o revizuire substanțială în vederea conturării clare a conținutului și a mijloacelor de asigurare atât a securității naționale în ansamblul său, cât și a securității statului, societății și persoanei în mod separat, pe diferite dimensiuni ale acestora. Ignorarea acestui deziderat face ca și în continuare cadrul de securitate al statului să rămână a fi unul general, declarativ și selectiv, cu accentuarea doar a anumitor pericole și riscuri și ignorarea altora la fel de importante, care au un impact negativ mai ales asupra persoanei, ca unică entitate reală în raport cu statul și societatea.

5. Referitor la problema securității constituționale a persoanei, considerăm că deocamdată aceasta reprezintă un concept fără un conținut concret, folosirea căruia în raport cu persoana este inutilă și declarativă din considerentele explicate mai jos.

- În primul rând, delimitarea și identificarea securității constituționale nu se pot baza doar pe faptul că „un domeniu distinct al securității naționale este reprezentat de securitatea valorilor constituționale, reglementate și protejate prin norme constituționale”. În acest sens, este evident că reglementarea și garantarea constituțională a anumitor valori constituționale nu echivalează cu securitatea acestor valori, întrucât asigurarea securității nu poate fi redusă doar la „reglementare și garantare juridică”.

- În al doilea rând, pentru recunoașterea securității constituționale este necesară identificarea concretă a pericolelor ce amenință obiectul acesteia. Din punctul dat de vedere, atragem atenția că dimensiunile concrete ale securității sunt denumite în funcție de pericolele care amenință obiectul sau domeniul manifestării acestora. Raportând acest fapt la conceptul securității constituționale, observăm că în cazul dat denumirea acestei dimensiuni a securității ține nu de pericolul ce amenință obiectul său, ci sugerează însuși obiectul securității, valorile constituționale sau nivelul normativ la care se asigură securitatea – prin norme constituționale. Pe cale de consecință, securitatea constituțională a persoanei, în sensul său strict, poate fi înțeleasă drept securitate a persoanei ca valoare constituțională, altfel spus, securitatea persoanei asigurată la nivel de Constituție, prin mijloace constituționale. În acest caz, cel mai dificil este a identifica pericolele ce amenință persoana și de care aceasta poate fi protejată cu ajutorul securității constituționale. Sub aspectul dat, securitatea constituțională a persoanei nu întrunește elementele necesare pentru a fi delimitată într-o dimensiune de sine stătătoare a securității persoanei.

- În al treilea rând, pornind de la cele enunțate, securitatea constituțională în sensul său strict, presupune securitatea Constituției față de pericolul interpretării distorsionate a normelor sale și modificării sau completării ilegale a textului său. Doar într-o astfel de accepțiune securitatea constituțională ar putea fi recunoscută ca dimensiune distinctă a securității.

În fine, securitatea constituțională, adică securitatea asigurată cu mijloace constituționale, nu trebuie confundată cu securitatea juridică, întrucât ultima, chiar dacă sugerează ideea unei securități asigurate prin mijloace juridice, totuși are conturat un conținut clar, ce cuprinde o serie de pericole cu caracter juridic care pot amenința persoana și față de care aceasta necesită a fi protejată, după cum vom vedea în compartimentele ce urmează ale studiului.

Capitolul 3 – Securitatea juridică ca factor de protecție a persoanei – este consacrat nucleului problemei cercetate, fiind structurat în patru paragrafe axate pe următoarele aspecte: siguranța dreptului ca fundament al statului; conceptul de securitate juridică, statutul său de principiu fundamental al ordinii de drept; garantarea securității juridice în legislația națională;

asigurarea principiului securității juridice în jurisprudența națională și în cea europeană. Studiarea atentă a acestor aspecte este necesară pentru clarificarea suficienței reglementărilor constituționale ale principiului securității juridice, identificarea lacunelor acestor reglementări și formularea propunerilor de consolidare a normelor.

Elementele principiului securității juridice. În esență, principiul securității juridice înglobează următoarele elemente componente: accesibilitatea și previzibilitatea legii, neretroactivitatea legii și interpretarea și aplicarea unitară a acesteia, coordonate a căror respectare constituie o condiție indispensabilă pentru o legislație eficientă. Vom menționa că elementele teoretice ale securității juridice sunt reglementate în legislație în formă de exigențe față de diverse aspecte ale proceselor de elaborare, publicare, interpretare și aplicare a legilor. Respectiv, elementele principiului securității juridice în doctrina științifică devin exigențe în reglementarea legislativă. La forma lor de exigențe ale principiului securității juridice ne vom referi în paragraful următor, cercetând garantarea securității juridice în legislația națională.

a) Accesibilitatea și previzibilitatea legii.

Accesibilitatea legii. Vorbind despre accesibilitatea legii, precizăm că în sensul cel mai general aceasta privește, în principal, aducerea la cunoștință publică a legii, moment realizat în principal prin publicarea actelor normative. Important, legile trebuie să fie clare, adică înțelese.

Previzibilitatea legii. Cerința imperativă de previzibilitate semnifică faptul că efectele legii trebuie să fie previzibile, oferind participanților la raporturi juridice posibilitatea de a reflecta consecințele aplicării ei. Dar, Constituția Republicii Moldova nu stabilește exigențe clare față de calitatea și previzibilitatea legilor.

b) Neretroactivitatea legii. Unul din pilonii de bază și, probabil, cel mai vechi este cel al neretroactivității legii. Practic de la norma juridică privind neretroactivitatea legii s-au dezvoltat celelalte componente ale securității juridice: previzibilitatea, accesibilitatea și interpretarea unitară a legii. [9] Elementele numite asigură aplicarea legală a legii și respectarea drepturilor omului. [10] Într-un sens mai larg, acestea sunt caracteristicile noțiunii de legalitate.

Normele juridice puse la baza reglementărilor constituționale ale multor state cu referire la acțiunea în timp a legii se conțin în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Baza principiului legalității, indispensabil de principiul securității juridice, este pusă în art. 7 din Convenție, în care se statuează că: „Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât aceea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii”

[11]. Această normă se referă la retroactivitatea și la neretroactivitatea normei care înrăutățește poziția persoanei supuse urmăririi. Deși inițial s-a referit la pedeapsa penală și la poziția inculpatului, ulterior această regulă a cuprins și alte domenii legale, fiind aplicabilă inclusiv dreptului civil.

c) **Interpretarea și aplicarea uniformă a legii.** Interpretarea unitară a legii constituie o altă exigență a principiului securității juridice. Elementele pe care se bazează principiul securității juridice sunt certitudinea, predictibilitatea dreptului, necesare mai ales pentru a menține încrederea legitimă a cetățenilor în activitatea instanțelor. Important este că certitudinea și predictibilitatea dreptului privesc atât legea, cât și jurisprudența. Din perspectiva dată se poate susține că securitatea juridică este parte intrinsecă a securității sociale, componentă care denotă raporturile constructive dintre cetățean și puterile legislativă și judecătorească ale statului.

Garantarea securității juridice a persoanei în sistemul de drept al Republicii Moldova. În rândul actelor fundamentale care proclamă principiile de bază ale securității juridice un loc aparte îl are Convenția Europeană a Drepturilor Omului [11]. Aceasta stipulează în art. 5 că orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția cazurilor strict determinate și potrivit căilor legale. În art. 6 este stabilit că orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Astfel, dreptul la siguranță și dreptul la un proces echitabil, bazat pe lege, constituie fundamentul principiului securității juridice.

În art. 7 din Convenție, cu privire la interzicerea oricăror pedepse fără lege, este stipulat că nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul săvârșirii, nu constituia o infracțiune potrivit dreptului național sau internațional. De asemenea, nu se poate aplica o pedeapsă mai severă decât cea aplicabilă în momentul săvârșirii infracțiunii. Articolul 18 din Convenție, privind limitarea folosirilor restrângerilor drepturilor, stabilește că restricțiile care, în termenii prezentei Convenții, sunt aduse respectivelor drepturi și libertăți, nu pot fi aplicate decât în scopul pentru care ele au fost prevăzute. Acestea de asemenea sunt norme importante în asigurarea principiului legalității – legalitatea și neretroactivitatea.

Din normele citate putem desprinde baza garantării exigențelor securității juridice. Iar rolul primordial în această activitate îi revine statului. Din motivele menționate, este imperativă

implementarea în normele constituționale a normelor de protecție a drepturilor omului inițiate în actele internaționale fundamentale.

În sensul expus, un act fundamental cu norme referitoare la principiul securității juridice, destinate printre altele să asigure statul de drept, este Constituția Republicii Moldova. În art. 1 este consfințit că Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil. Forma de guvernământ a statului este republica. Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate. Deja în art. 4 din Constituție este făcută legătura dintre statul de drept și respectarea drepturilor omului: dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale. [12] [13]

În continuare, textul Constituției Republicii Moldova conține mai multe norme referitoare la exigențele principiului securității juridice. Astfel, în art. 20, privind accesul liber la justiție, se menționează că orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime. Nicio lege nu poate îngreuna accesul la justiție. Însă, acest articol nu menționează nimic despre interpretarea uniformă a legilor.

O normă importantă cu privire la legalitate se conține în art. 22 – neretroactivitatea legii: „Nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos”. În compartimentele precedente ale studiului am argumentat necesitatea modificării și completării acestui articol constituțional cu exigențe ale securității juridice. Acestea trebuie să conțină prevederi despre legi accesibile și previzibile; neretroactivitatea legii, cu excepțiile legii favorabile; interpretarea și aplicarea uniformă a legilor.

Articolul 23 din Constituție se referă la dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. Este stipulat că fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică. Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative. Deși constituie un element important al

protecției juridice, publicarea și accesibilitatea legilor în sensul material al cuvântului nu descoperă pe deplin exigențele securității juridice, care stabilește accesibilitatea legilor inclusiv în sensul înțelegerii legilor.

Articolul 25 privind libertatea individuală și siguranța persoanei stabilește că libertatea individuală și siguranța persoanei sânt inviolabile. În sensul acestui articol constituțional, noțiunea de siguranță se referă la securitatea fizică a persoanei – în baza legii, dar fără a dezvolta aspectele esențiale ale securității juridice. Nici alte aspecte de securitate a persoanei nu sunt descoperite.

Remarcăm că anumite drepturi personale nu trebuie să afecteze securitatea națională, cum este, de exemplu, reglementat în articolul 34 din Constituție, potrivit căruia dreptul la informație nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecție a cetățenilor sau siguranța națională.

Este necesar de menționat și articolul 76 din Constituție, care stabilește obligativitatea publicării legilor, care, ca și articolul 23, se referă la accesibilitatea legilor, deși mai sus am argumentat că accesibilitatea se referă nu doar la publicare, ci și la textul accesibil înțelegerii sau perceperii sensului legal. Este importantă anume înțelegerea corectă a legilor, dar norma constituțională nu se referă la aceste aspecte.

Cu referire la interpretarea legilor, Constituția stabilește interpretarea legilor ca una din atribuțiile de bază ale Parlamentului, în articolul 66, litera c). Articolul 135, în alineatul (1), litera b) stabilește competența Curții Constituționale de a interpreta Constituția. O normă referitoare la interpretare o găsim și în articolul 4 menționat mai sus, care stipulează concordanța interpretării. Totodată, Constituția Republicii Moldova nu conține reglementări despre obligativitatea aplicării uniforme a legilor de către instanțele judecătorești.

Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Pentru prima dată, principiul certitudinii sau securității juridice a fost menționat în Hotărârea din 6 aprilie 1962 a Curții de Justiție a Uniunii Economice Europene, în cauza *Uitdenbogerd v. Robert Bosch*. În această hotărâre, Curtea a statuat că „sunt inadmisibile situațiile în care anumite reglementări sunt revocate cu efect retroactiv, dacă aceasta duce la nulitatea unor acorduri. Acest fapt ar fi contrar principiului general al certitudinii juridice – principiu de drept care trebuie respectat” [14]. Astfel, inițial principiul certitudinii juridice a fost aplicat cu referire la neadmiterea retroactivității normelor juridice.

Ulterior, principiul securității juridice a fost pus în aplicare de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. La 13 iunie 1979, Curtea s-a pronunțat în cauza *Marckx v. Belgia*, în care a menționat că principiul securității juridice, în mod necesar inerent Convenției și dreptului

comunitar, lipsește statul membru de posibilitatea să pună în discuție acte sau situații juridice anterioare pronunțării vreunei hotărâri. Unele state contractante care au o instanță constituțională aplică soluția similară: dreptul lor public intern limitează efectul retroactiv al legilor și le anulează prin deciziile acestei instanțe [15].

Jurisprudența Curții Supreme de Justiție în asigurarea securității juridice. Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a Republicii Moldova este instanța judecătorească supremă, abilitată cu drepturi de judecare a cauzelor în ultima instanță. Vom constata că nu toate așteptările privind uniformizarea aplicării legislației de către Curtea Supremă de Justiție au dat roade. Din lipsa interpretării uniforme a legii, care poate fi motivată de corupție, sistemul judiciar moldovenesc a degradat gradual până la nivelul neîncrederii totale – peste 90% – din partea populației [16]. Iar aceasta argumentează o dată în plus necesitatea încadrării constituționale a dreptului la securitate juridică.

Jurisprudența Curții Constituționale a Republicii Moldova. Curtea Constituțională (CC) a Republicii Moldova consecvent pune în aplicare interpretările și explicațiile date de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Competența o găsim în Titlul V din Constituție, art. 134, conform căruia Curtea Constituțională garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat [12]. Potrivit Legii cu privire la Curtea Constituțională, aceasta este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova. [17]

Având în vedere atribuțiile sale constituționale, Curtea Constituțională în repetate rânduri a interpretat acte normative aplicând exigențele principiului securității juridice. Pe de o parte, Curtea Constituțională a Republicii Moldova ia în considerare jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și participă activ prin aportul propriu la dezvoltarea practicii constituționale; pe de altă parte, această activitate modifică continuu teoria constituțională și baza legislativă. Considerăm că, în unele cazuri principale, de rezonanță, Curtea Constituțională din Moldova este excesiv de creativă și face interpretări care de fapt anulează principii și drepturi fundamentale ale cetățeanului, dobândite pentru civilizație încă în Revoluția franceză din 1789, cum ar fi prezumția nevinovăției sau proprietatea privată. În continuare vom aduce câteva exemple în argumentarea acestei afirmații.

De fapt, prin unele interpretări, Curtea Constituțională inversează sensul principiilor fundamentale ale prezumției nevinovăției și prezumării caracterului licit al averii, care este o

componentă esențială a dreptului la proprietate privată. Deși interpretarea Curții Constituționale are menirea de a contribui la eforturile statului de combatere a corupției, aceasta se face ignorând exigențele general recunoscute ale securității juridice. Nu putem susține reinterpretația principiilor fundamentale. Considerăm că anularea principiilor fundamentale ale dreptului consfințite în Constituție va avea efecte negative pe termen lung.

Nu vom evita un caz notoriu de interpretare constituțională, când a fost declarată neconstituțională însăși legea constituțională. Greu de înțeles fraza, dar și mai greu de înțeles motivația Curții constituționale. În Hotărârea nr. 7/2016 privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 1115/2000 cu privire la modificarea Constituției (modul de alegere a Președintelui), Curtea a declarat neconstituționale textele – normele Constituției [18, pp. 32,33]. Motivarea Curții cuprinde mai mult de 30 de pagini, dar se reduce la faptul că Parlamentul țării legitim ales, adoptând o lege cu majoritatea sa constituțională, a generat un sistem de guvernare imperfect. Încă o dată au fost ignorate exigențele de previzibilitate a legii, de calitate și stabilitate a dreptului, precum și normele constituționale privind suveranitatea națională, ce aparține poporului care o exercită prin organele sale reprezentative, și privind Parlamentul, care este unica autoritate legislativă a statului. Există mai multe opinii argumentate precum că aceste hotărâri ale Curții Constituționale au determinat capturarea statului în perioada anilor 2016–2019 și au dăunat jurisprudenței constituționale și prestigiului acestei autorități. La rândul nostru, vom reitera că ignorarea principiului securității juridice, a exigențelor de stabilitate a dreptului și de calitate a legilor provoacă urmări grave și afectează securitatea națională.

Finalizând studiul asupra securității juridice ca factor de protecție a persoanei, putem formula următoarea sinteză.

1. Siguranța dreptului, adică calitatea și stabilitatea dreptului, în cadrul unui stat de drept este importantă și constituie fundamentul acestuia. Responsabilitatea asigurării stabilității dreptului îi revine în mod direct puterii legislative, care este responsabilă de calitatea și stabilitatea normelor de drept, precum și puterii judecătorești, care este responsabilă de interpretarea și aplicarea corectă și uniformă a normelor de drept. Recunoașterea teoretică a unei astfel de responsabilități însă nu este suficientă pentru manifestarea sa practică. Curtea Supremă de Justiție în multe cazuri aplică legea selectiv, argumentând exigențele securității juridice. Încrederea societății în sistemul judecătoresc a degradat până la câteva procente din populație. Iată de ce, în prezent, tot mai mult se impune consacrarea normativă a siguranței dreptului, inclusiv constituțională, pentru ca astfel ea să devină general obligatorie, iar în caz de necesitate să poată fi impusă cu ajutorul forței de constrângere a statului. În cazul dat vorbim despre necesitatea

consacrării normative constituționale a securității juridice ca principiu fundamental pentru ordinea legală.

2. A devenit general recunoscut faptul că principiul securității juridice reprezintă un principiu fundamental pentru ordinea de drept, din considerentul că este de natură să garanteze securitatea persoanei față de pericolele ce pot să parvină de la însuși sistemul de drept sub forma calității precare și a sensului echivoc al normelor juridice, suplimentat de interpretarea și aplicarea neuniformă a acestora în practică. Unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova – Curtea Constituțională – uneori ignoră principiul de securitate juridică și alte principii fundamentale de drept, cum este prezumția nevinovăției sau proprietatea privată. Interpretările exagerat de creative ale unor norme constituționale în detrimentul principiilor fundamentale discreditează dezastruos siguranța dreptului și încrederea în ordinea legală. Din acest motiv, doar aplicarea exhaustivă a tuturor exigențelor securității juridice poate contribui la remediarea justiției în Republica Moldova. Conținutul principiului securității juridice cuprinde trei elemente importante sau exigențe, dacă ne referim la materializarea lor legală: calitatea legii, prin accesibilitate și previzibilitate; neretroactivitatea legii, cu excepția legii penale favorabile; interpretarea și aplicarea uniformă a legii. Sunt importante legătura și interdependența acestor elemente teoretice și exigențe legale, întrucât putem considera persoana securizată juridic numai în cazul în care aceasta se bucură de o calitate înaltă a normelor juridice, când beneficiază de neretroactivitatea legii sau, ca excepție, de retroactivitatea favorabilă acesteia; în final, când justiția interpretează efectiv și aplică uniform legea.

3. Generalizând cele studiate, subliniem importanța și necesitatea consacării exprese în Legea Fundamentală a statului a principiului securității juridice ca un drept al persoanei, prin prisma tuturor exigențelor sale: calitatea legii – accesibilitate și previzibilitate; neretroactivitatea legii, cu excepția legii penale favorabile; interpretarea și aplicarea uniformă a legii. Suntem ferm convinși de faptul că doar consacrarea constituțională poate garanta și asigura respectarea principiului în toate domeniile reglementate de legislație, precum și de către toți factorii de decizie: autoritățile legislative, executive și judecătorești. Doar în asemenea condiții, poate fi consolidată securitatea juridică a persoanei ca valoare constituțională.

4. Referitor la esența și la conținutul categoriei *securitate juridică a persoanei* conchidem că aceasta presupune securitatea persoanei garantată de principiul securității juridice. Conținutul categoriei recurge din reglementările constituționale. Doar într-o astfel de accepțiune este clar care sunt pericolele ce amenință securitatea juridică a persoanei – cele îndreptate spre diminuarea

calității și stabilității juridice, precum și măsurile chemate să asigure o astfel de securitate a persoanei – adică măsurile concludente de ordin legal și jurisdicțional.

Concluzii și recomandări – sunt expuse în compartimentul final, într-o ordine logică consecutivă, concluziile formulate ca rezultat al cercetării realizate și propunerile de rigoare pentru soluționarea problemelor constatate. În principal, este formulată propunerea de modificare a Constituției în articolul 22 cu denumirea „Dreptul persoanei la securitate juridică”, completat cu conținutul tuturor elementelor principiului securității juridice.

Bibliografia cuprinde suportul documentar și doctrinar al tezei, fiind constituită din 258 de surse științifice, normative și de altă natură, inclusiv 24 de publicații proprii.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În compartimentul final *Concluzii și recomandări* am generalizat asupra studiului realizat în lucrarea de doctorat și am conchis că am atins pe deplin scopurile și obiectivele trasate și am formulat concluzii și recomandări finale.

Concluzii

1. Gradul de cercetare științifică a categoriilor de *securitate, dreptul persoanei la securitate, securitate juridică* în arealul moldovenesc este scăzut și nu reflectă amenințările cu care se confruntă societatea din Republica Moldova. Contribuția savanților europeni sau regionali în aceste domenii nu poate înlocui necesitatea dezvoltării doctrinei proprii, fundamentate pe baza normativă, pe istoricul și pe realitățile locale.
2. Din analiza cadrului normativ în materie, putem desprinde ideea că securitatea statului și, implicit, securitatea națională se concentrează în principal pe componenta militară și pericolele legate de aceasta și într-o măsură limitată pe protecția persoanei și a drepturilor sale, pe protecția intereselor democratice ale societății. Aceasta este o abordare învechită a fenomenului de securitate, ce nu corespunde practicilor internaționale actuale și cerințelor societății.
3. Cadrul național de securitate conține multiple lacune și carențe de ordin structural și conceptual, iar competențele autorităților supreme în domeniul securității, instituite în anii 1990, necesită revizuire esențială. Dreptul constituțional la securitate trebuie completat cu dimensiunile securității clasificate pe criteriul valorii protejate, oarecum reglementate în cadrul legal de securitate națională: securitatea politică, securitatea economică, securitatea militară, securitatea fizică, securitatea informațională, securitatea medicală, securitatea socială și securitatea juridică. Recunoașterea dreptului persoanei la securitate – ca subiect al securității constituționale – trebuie însoțită de conturarea clară și clarificarea instituției răspunderii juridice a statului și a altor persoane pentru încălcarea acestui drept, consacrat și garantat expres de legea supremă a statului – Constituția.
4. Formula folosită de legiuitor pentru a garanta securitatea persoanei în conținutul Strategiei securității naționale a Republicii Moldova este una prea generală și departe de a fi suficientă și efectivă. Practic, fiecare dimensiune a securității expusă în Strategie este afectată de carențe și necesită completări substanțiale. Probabil, cea mai mare lacună admisă de legiuitor rezidă în lipsa unei viziuni strategice de dezvoltare a sectorului de securitate, dar și în omiterea garantării securității persoanei, atât la nivelul Strategiei, cât și la nivelul întregului sistem

legislativ. Necesită amendare Legea privind securitatea statului, cu axare la interesul public și pe protecția drepturilor omului.

5. Siguranța dreptului, adică calitatea și stabilitatea dreptului, în cadrul unui stat de drept este importantă și constituie fundamentul acestuia. Responsabilitatea asigurării stabilității dreptului îi revine în mod direct puterii legislative, care este responsabilă de calitatea și stabilitatea normelor de drept, precum și puterii judecătorești a statului, care este responsabilă de interpretarea și aplicarea corectă și uniformă normelor de drept. Reglementările constituționale ale principiului securității juridice nu sunt exhaustive și necesită completare. Este necesară consacrarea normativă constituțională a securității juridice ca principiu fundamental într-un stat de drept, în special a elementelor neretroactivității și al interpretării uniforme a legilor.
6. Securitatea juridică a persoanei nu trebuie confundată cu principiul securității juridice. Principiul poate servi ca izvor și ca bază a noii instituții de drept, care va avea o dezvoltare aparte. Conținutul principiului securității juridice cuprinde trei elemente importante sau exigențe, dacă ne referim la materializarea lor legală: calitatea legii, prin accesibilitate și previzibilitate; neretroactivitatea legii, cu excepția legii favorabile; interpretarea și aplicarea uniformă a legii. Importante sunt legătura și interdependența acestor elemente teoretice și exigențe legale, întrucât putem considera persoana securizată juridic numai în cazul în care se bucură de o calitate înaltă a normelor juridice, când beneficiază de neretroactivitatea legii sau, ca excepție, de retroactivitatea favorabilă acesteia, și în final, când justiția interpretează efectiv și aplică uniform legea.
7. Esența și conținutul categoriei *securitate juridică a persoanei* presupun securitatea persoanei garantată de principiul securității juridice. Conținutul categoriei recurge din reglementarea constituțională. Doar într-o astfel de accepțiune devine clar care sunt pericolele ce amenință securitatea juridică a persoanei – cele îndreptate spre diminuarea calității și stabilității juridice, precum și măsurile chemate să asigure o astfel de securitate a persoanei – adică măsurile concludente de ordin legal și jurisdicțional.

Recomandări

1. A amenda substanțial cadrul legal de securitate națională prin conturarea caracterului contemporan și actual al sectorului de securitate al Republicii Moldova – delimitarea și garantarea clară a securității naționale, a securității statului și a securității persoanei.
2. A revizui Concepția securității naționale și Strategia securității naționale a Republicii Moldova în vederea conturării clare a conținutului și a mijloacelor de asigurare atât a securității naționale în ansamblul său, cât și a securității statului și a persoanei în mod separat, pe diferite dimensiuni ale acestora, clasificate pe criteriul valorii protejate: securitatea politică, securitatea economică, securitatea militară, securitatea fizică, securitatea informațională, securitatea medicală, securitatea socială și securitatea juridică.
3. A revizui Legea securității statului cu accent la interesul public și pe protecția drepturilor omului, inclusiv garantarea securității juridice a persoanei, în baza exigențelor calității legii, neretroactivității și interpretării uniforme. Completarea Legii securității statului cu responsabilitatea juridică a statului pentru încălcarea acestui drept.
4. A modifica articolul 22 din **Constituția Republicii Moldova** după cum urmează:

„Articolul 22

Dreptul persoanei la securitate juridică

- (1) **Legile trebuie să fie clare și previzibile. Nimeni nu poate fi condamnat pentru o acțiune sau o omisiune care, în momentul comiterii, nu constituia un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica o pedeapsă mai aspră decât cea aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.**
  - (2) **Legile dispun numai pentru viitor, cu excepția legilor penale mai favorabile. În materie procesuală se aplică principiul retroactivității favorabile.**
  - (3) **Autoritățile publice trebuie să interpreteze legile uniform, iar instanțele de judecată trebuie să asigure aplicarea uniformă a legilor, fiind responsabile de respectarea acestor obligații.”**
5. A dezvolta teoria generală a securității prin perfecționarea continuă a cadrului teoretic, politic și normativ al sectorului de securitate; prin realizarea studiilor ample și complexe cu caracter științific și aplicativ întru completarea acestei teorii.

Bibliografie

- [1] Legea securității statului Nr. 618 din 31.10.1995. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10-11 din 13.02.1997*, accesat la 11.07.2020:
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=124125&lang=ro.
- [2] ENICOV, V. Oportunități, necesități și opțiuni pentru reorganizarea Consiliului Suprem de Securitate. *Studiu. Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2011*, pp. 21. accesat:
<http://integral.md/opportunitati-necesitati-si-optiuni-pentru-reorganizarea-consiliului-suprem-de-securitate/>.
- [3] Raport Național de Dezvoltare Umană. Tranziția și Securitate Umană Moldova, 1999. accesat: 07.09.2020: <http://hdr.undp.org/en/content/transition-and-human-security-moldova-1999>.
- [4] ALBU, N. Corelația dintre securitatea umană și securitatea națională: perspective pentru Republica Moldova. În: *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2017, nr. 3(175)*, pp. 71-87. ISSN 1957-2294.
- [5] SPRINCEAN S. Drepturile omului și securitatea globală. *Strategia Securității Uniunii Europene în contextul Metamorfozelor Relațiilor Internaționale, Vol.1, 2021*. Chișinău, pp.130-135. ISBN 978-9975-56-873-9.
- [6] JUC, V., VARZARI, V. Fundamentarea și diversificarea conceptului de securitate. În: *Revista Administrarea Publică, 2012, nr. 1*. pp. 132-140. ISSN 1813-8489.
- [7] Strategia securității naționale a Republicii Moldova. Hotărârea Parlamentului, nr. 153 din 15.07.2011. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 170-175 din 14.10.2011*.
- [8] Raport de Dezvoltare Umană. Noi Dimensiuni a Securității Umane 1994. p. 136, acces:
http://hdr.undp.org/sites/default/files/reports/255/hdr_1994_en_complete_nostats.pdf.
- [9] IACUB, I., COSTACHI, Gh. Principiile acțiunii legii în timp – fundament al securității juridice a persoanei. În: *Particularitățile adaptării legislației Republicii Moldova și Ucrainei la legislația Uniunii Europene, materialele conferinței internaționale științifico-practice din 27-28 martie 2020*. Chișinău: S. n., 2020, pp. 8-20. ISBN 978-9975-3409-1-5.

- [10] ENICOV, V., COSTACHI, Gh. Neretroactivitatea legii ca garanție de respectare a drepturilor omului. *În: Legea și Viața, 2019, nr. 11.* pp. 4-9. ISSN 1810-309X.
- [11] venția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, 04.11.1950. Roma. tă în vigoare la 03.09.1953. *În vigoare pentru Republica Moldova din 01.02.1998.* Publicată :ratate Internaționale Nr. 1 din 01.01.1998, accesat: :://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115582&lang=ro.
- [12] Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994, în vigoare din 27.08.1994. Republicată în: *MO 467-479/14.12.18 art.786.* În Legis.md: accesat la 11.11.2020: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro.
- [13] GUCEAC, I. Omul, societatea, statul: categorii constituționale perene. *București: Universul Juridic, 2017.* p. 220 ISBN 978-606-39-0030-3.
- [14] Curtea de Justiție a Uniunii Europene în cauza Uitenbogerd vs Robert Bosch, „Hotărâre nr. 13/61 din 06/04/1962,” accesa la 06.08.2018: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61961CJ0013>.
- [15] Curtea Europeană a Drepturilor Omului in cauza Marckz vs. Belgia, „Decizie nr.6833/74 din 13.06.1979.
- [16] Institutul de Politici Publice, „Barometrul Opiniei Publice,”. access: ipp.md, 2021.
- [17] Lege cu privire la Curtea Constituțională, „Nr.317 din 13.12.1994,” *Monitorul Oficial Nr.8, 07.02.1995,* legis.md, accesat la: 02.10.2022.
- [18] Curtea Constituțională a Republicii Moldova, „privind controlul constituționalității unor prevederi ale Legii nr. 1115-XIV din 5 iulie 2000 cu privire la modificarea și completarea Constituției Republicii Moldova (modul de alegere a Președintelui),” nr.7/2016.

Lista publicațiilor autorului la tema tezei

1. Carte de specialitate monoautor:

- 1.1 ENICOV, V. Elemente de teorie a securității juridice a persoanei. Chișinău: Print-Caro, 2018. 266 p. ISBN 978-9975-56-573-8. (Recomandată pentru publicare de Consiliul Științific al Institutului de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice. Conducător și redactor științific: Costachi Gheorghe; Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, Chișinău.)

2. Articole în reviste științifice din Registrul Național al revistelor de profil

- 2.1 ENICOV, V. Controversele unor interpretări constituționale ale legilor. În Revista Națională de Drept, 2022, nr.2. CZU 342.4 (0,92 c.a. cat.B)
- 2.2 ENICOV, V., COSTACHI, Gh. Neretroactivitatea legii ca garanție de respectare a drepturilor omului. În: Legea și Viața, 2019, nr. 11, pp. 4-9. ISSN 1810-309X. (0,74 c.a. cat.C)
- 2.3 ENICOV, V., COSTACHI, Gh. Garantarea securității juridice a persoanei în sistemul de drept al Republicii Moldova. În: Jurnalul Juridic Național: teorie și practică, 2018, nr. 5, pp. 4-10 ISSN 2345-1130. (0,72 c.a. cat.C)
- 2.4 ENICOV, V. Jurisprudența unor instanțe internaționale și naționale în apărarea securității juridice. În: Legea și Viața, 2018, nr. 9, pp. 34-38. ISSN 1810-309X. (0,64 c.a. cat.C)
- 2.5 ENICOV, V. Securitatea juridică – element al securității persoanei în statul de drept. În: Legea și Viața, 2016, nr. 3, pp. 46-50. ISSN 1810-309X. (0,61 c.a. cat.C)
- 2.6 ENICOV, V. Reflecții asupra semnificațiilor securității ca fenomen social. În: Legea și Viața, 2015, nr. 8, pp. 44-50. ISSN 1810-309X. (0,76 c.a. cat.C)
- 2.7 ЕНИКОВ, В. КОСТАКИ, Г., Безопасность личности и право человека на безопасность как конституционно-правовые категории. В: Закон и жизнь, 2015, №3, pp. 4–8. ISSN 1810-309X. (0,51 c.a. cat.C)
- 2.8 ENICOV, V. Securitatea persoanei ca element component al securității naționale. În: Legea și Viața, 2015, nr. 2, pp. 28-23. ISSN 1810-309X. (0,58 c.a. cat.C)
- 2.9 ЕНИКОВ, В. Безопасность как социальное явление. В: Закон и Жизнь, 2014, №11, pp. 31–36. ISSN 1810-309X. (0,45 c.a. cat.C)

- 2.10** ЕНИКОВ, В., ЯКУБ, И. «Национальная безопасность» и «государственная безопасность»: сущность и соотношение понятий. В: *Legea și viața*, 2014, nr. 8, pp. 9-15. ISSN 1810-309X. (0,60 с.а. cat.C)
- 2.11** ЕНИКОВ, В. КОСТАКИ, Г., Безопасность человека в системе национальной безопасности. В: *Jurnal juridic național: teorie și practică*, 2014, nr. 4, pp. 8-13. ISSN 1810-309X. (0,59 с.а. cat.C)

*7,12 coli de autor în reviste din Registrul național al revistelor de profil. *Revista Națională de Drept*: Decizie nr.19 din 06.12.2019_Cat.B. *Legea și Viața*: Decizie nr.14 din 28.02.2020_Cat.C_6 luni; Hot. Nr.169 din 21.12.2017_Cat.C; Hot. Nr.245 din 11.11.2015_Cat.C Hot. Nr.146 din 27.06.2013_Cat.C; *Закон и Жизнь*: Hot. Nr.245 din 11.11.2015_Cat.C Hot. Nr.146 din 27.06.2013_Cat.C; *Jurnalul Juridic Național: teorie și practică*: Decizie nr.14 din 28.02.2020_Cat.C Hot. Nr.158 din 26.10.2017_Cat.C; Hot. Nr.245 din 11.11.2015_Cat.C Hot. Nr.270 din 31.10.2013_Cat.C.

3. Articole în culegeri de lucrări științifice ale conferințelor internaționale

- 3.1** ENICOV, V. Engagement between Civil Society and Intelligence Community in Moldova. În: DCAF – Geneva Center for Security Sector Governance, Forum on Security Sector Governance, October, 2021. 10 p.
- 3.2** ENICOV, V., Accesibilitatea și previzibilitatea legii – factori de asigurare a securității juridice a persoanei. În: *Human Rights Protection*, materiale conferinței științifice din 26.10.2017. Comrat: Institutul pentru Democrație, 2018, pp. 302-308. ISBN 978-9975-3000-2-5.
- 3.3** ENICOV, V., Reflecții asupra securității constituționale a persoanei. În: *Обучение в области прав человека. Сборник статей*. Комрат: Institutul pentru Democrație, 2017, pp. 265–275 , ISBN 978-9975-4474-9-2.
- 3.4** ENICOV, V., Dreptul persoanei la securitate, în: *Teoria și practica administrării publice, Materiale ale conferinței științifice practice cu participare internațională din 20 mai 2016* Chișinău, 2016, p.356-360. ISBN 978-9975-3019-6-1
- 3.5** ENICOV, V., Securitatea constituțională - dimensiune distinctă a securității naționale. În: *Teoria și practica administrării publice, materiale ale conferinței științifice - practice cu participare internațională din 22 mai 2015*. Chișinău: Academia de Administrare Publică, 2015, pp. 258-261. ISBN 978-9975-3019-3-0.

- 3.6** ENICOV, V. Cadrul legal al politicii de securitate a Republicii Moldova. În: Правовые реформы в Молдове, Украине и Грузии в контексте евроинтеграционных процессов, materiale ale conferinței științifice - practice din 7-8 noiembrie 2014. Chișinău: S.n., 2014, pp. 65-68. ISBN 978-9975-30009-4-0
- 3.7** ENICOV, V. Consiliul Suprem de Securitate în sistemul de asigurare a securității naționale. În: Consiliul securității în procesul de luare a deciziilor: analiză comparată: Republica Moldova, România și Ucraina. Chișinău: Cartier, 2006, pp. 46-58. ISBN 978-9975-79-006-2.

4. Studii de politici publice

- 4.1** ENICOV, V. Reforming the Security and Intelligence Service of the Republic Moldova. În: EaP Security Forum, Policy Brief. November 2021. 8 p.
- 4.2** ENICOV, V. Defectele conlucrării autorităților supreme în gestionarea crizelor de securitate. Autoritățile publice supreme în domeniul asigurării securității naționale: Atribuții și conlucrare. În: Securitate Națională, Apărare și Ordine Publică: între realități și perspective. Institutul de Politici Publice, 2020, pp. 159-178. ISBN 978-9975-3483-7-9.
- 4.3** ENICOV, V. Activitatea Comisiei parlamentare securitate națională, apărare și ordine publică în lunile mai, iunie și iulie ale anului 2020. În: Securitate Națională, Apărare și Ordine Publică: între realități și perspective. Institutul de Politici Publice, 2020, pp. 65-84. ISBN 978-9975-3483-7-9.
- 4.4** ENICOV, V. Ordine publică, securitate și apărare. Reformarea Consiliului Suprem de Securitate. Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2014. 16 p.
- 4.5** ENICOV, V. Oportunități, necesități și opțiuni pentru reorganizarea Consiliului Suprem de Securitate. Studiu. Chișinău: Institutul de Politici Publice, 2011. 21 p.

ADNOTARE

Enicov Vadim

Securitatea juridică a persoanei în Republica Moldova, dimensiuni constituționale

Teză de doctor în drept, Chișinău, 2023

Structura tezei: introducere; capitol introductiv; compartimente de bază – două capitole; concluzii și recomandări; bibliografie din 258 de titluri; 130 pagini de text de bază. Numărul de publicații la tema tezei: 1 culegere de studii științifice la tema tezei; 11 articole științifice în reviste; 7 comunicări la forumuri științifice; 5 studii de politici publice.

Cuvinte-cheie: securitatea persoanei, drepturile omului, securitate juridică

Domeniul de studiu: 552.01 – Drept constituțional

Scopul lucrării: dezvoltarea conceptului securității juridice a persoanei prin evaluarea și fundamentarea reglementărilor constituționale ale principiului securității juridice.

Obiectivele de cercetare: evaluarea gradului de cercetare științifică a categoriilor de securitate, dreptul persoanei la securitate, securitate juridică; analiza dimensiunilor constituționale ale securității și ale persoanei ca subiect al securității constituționale; abordarea securității juridice ca factor de protecție a persoanei și evaluarea reglementărilor constituționale ale securității juridice; fundamentarea și completarea reglementărilor constituționale ale principiului securității juridice.

Problema științifică importantă soluționată în domeniu: fundamentarea teoriei securității persoanei pe două categorii distincte: siguranța persoanei ca principiu constituțional și securitatea juridică a persoanei ca drept constituțional – garantat de principiul securității juridice, în vederea consolidării securității persoanei.

Noutatea și originalitatea științifică: abordarea cuprinzătoare a aspectelor securității juridice a persoanei ca domeniu de securitate și ca obiect al securității constituționale, care a condus la cunoașterea integrată a temei.

Semnificația teoretică: dezvoltarea teoriei securității, teoriei dreptului constituțional și teoriei securității juridice.

Valoarea aplicativă: teza furnizează idei și propuneri pentru consolidarea respectării drepturilor omului și a reglementărilor de securitate juridică.

Implementarea rezultatelor științifice: studii de politici publice formulate în Institutul de Politici Publice.

АННОТАЦИЯ

Еников Вадим

Правовая определенность личности в Республике Молдова, конституционные аспекты

Диссертация доктора права, Кишинэу, 2023

Структура диссертации: введение; вводная глава; базовые – две главы; выводы и рекомендации; библиография из 258 наименований; 130 страниц основного текста. Количество публикаций по диссертации: 1 сборник научных исследований по теме диссертации; 11 научных статей в журналах; 7 сообщений на научных форумах; 5 исследований публичных политик.

Ключевые слова: безопасность человека, права человека, правовая определенность.

Область исследования: 552.01 – Конституционное право

Задача работы: развитие и обоснование теории правовой определённости через оценку конституционных норм принципа юридической определенности.

Цели исследования: оценка степени научных исследований категорий безопасности, права человека на безопасность, правовой определенности; анализ конституционных измерений безопасности и личности как субъекта конституционной безопасности; подход к правовой определённости как фактору защиты личности и оценка конституционных норм правовой определенности; обоснование и дополнение конституционных норм принципа правовой определенности.

Важная научная проблема, решенная в этой области: обоснование теории безопасности личности в двух отдельных категориях: безопасность личности как конституционный принцип и правовая определённости личности как её конституционное право – гарантированное принципом правовой определённости, в целях укрепления безопасности человека.

Научная новизна и оригинальность: комплексный подход к аспектам правовой определённости личности как области безопасности и как объекта конституционной безопасности, что привело к всестороннему знанию темы.

Теоретическое значение: развитие теории безопасности, теории конституционного права и теории правовой определённости.

Прикладное значение: в диссертации содержатся идеи и предложения по улучшению защиты прав человека и регулирования правовой определённости.

Реализация научных результатов: исследования публичных политик в Институте Публичной Политики.

ANNOTATION

Enicov Vadim

Legal certainty of the person in the Republic of Moldova, constitutional dimensions

Doctoral thesis in law, Chisinau, 2023

Structure of the thesis: introduction; introductory chapter; basic compartments – two chapters; conclusions and recommendations; bibliography of 258 titles; 130 pages of basic text. Number of publications on the thesis: 1 collection of scientific studies on the thesis theme; 11 scientific articles in journals; 7 communications to scientific forums; 5 studies of public policies.

Keywords: security of the person, human rights, legal certainty.

Field of study: 552.01 – Constitutional law

The purpose of the study: development and substantiation of the concept of legal certainty of the person through the evaluation of constitutional regulation of the principle of legal certainty.

Research objectives: evaluation of the degree of scientific research of the categories of security, right of the person to security, legal certainty; analysis of the constitutional dimensions of the security and of the person as a subject of constitutional security; addressing legal certainty as a person's protection factor and evaluation of constitutional regulation of legal certainty; substantiation and completing of the constitutional regulations of the legal certainty principle.

The important scientific problem solved in the field: foundation of the theory of person's security on two distinct categories: the person's safety as a constitutional principle and the legal certainty of the person as a constitutional right – guaranteed by the principle of legal certainty, to strengthen the security of the person.

Scientific novelty and originality: comprehensive approach of the person's legal certainty aspects as a field of security and as an object of constitutional security, which led to integrated knowledge of the topic.

Theoretical significance: developing the security theory, the constitutional law theory, and the theory of legal certainty.

Applicative value: the thesis provides ideas and proposals for improving respect of human rights and legal certainty's regulations.

Implementation of the scientific results: public policy studies in the Institute of Public Policy.

ENICOV Vadim

SECURITATEA JURIDICĂ A PERSOANEI

ÎN REPUBLICA MOLDOVA:

DIMENSIUNI CONSTITUȚIONALE

Specialitatea: 552.01 – Drept constituțional

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 18.08.2023

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Tiraj: 20 exemplare

Coli de tipar: 2,25

Comanda nr. 56

Tipografia: Lexon-Prim
mun. Chișinău, str. Pan Halippa 6G, 13a
www.lexon.md